

Etty Hillesum

Haast met iedere hartslag wordt het me duidelijker dat Jij ons niet kunt helpen, maar dat wij Jou moeten helpen en dat we de woning in ons, waar Jij huist, tot het laatste toe moeten verdedigen. Er zijn mensen, die hun lichamen in veiligheid willen brengen, die alleen nog maar behuizingen zijn voor duizend angsten en verbitteringen. En ze zeggen: Mij zullen ze niet in hun klauwen krijgen. En ze vergeten, dat men in niemands klauwen is, als men in jouw armen is. Ik begin alweer wat rustiger te worden mijn God, door dit gesprek met jou. Ik zal in de naaste toekomst nog heel veel gesprekken met je houden en je op die manier verhinderen van Me weg te vluchten.

Ja, hoe was dat gisterenavond in mijn kleine slaapkamer. Ik was vroeg naar bed gegaan en vanuit m'n bed lag ik door m'n grote, open venster naar buiten te kijken. En het was weer net of het Leven, met al z'n geheimen, vlak bij me was, of ik er aan raken kon. Ik had een gevoel of ik rustte tegen de naakte borst van het Leven en haar zachte en regelmatige harteklop hoorde. Ik lag in de naakte armen van het Leven en het was er zo veilig en beschermt. En ik dacht: wat is dit toch merkwaardig. Het is oorlog. Er zijn concentratiekampen. Kleine wreedheden stapelen zich op kleine wreedheden. Als ik door de straten ga, dan weet ik van vele huizen, waar ik langs kom: daar is een zoon in de gevangenis en daar is de vader gijzelaar en daar hebben ze een doodvonnis van een 18-jarige zoon te dragen. En deze straten en huizen liggen vlak om mijn eigen huis heen. Ik weet van de opgejaagdheid der mensen, ik weet van het vele menselijke leed, dat zich stapelt en stapelt, ik weet van de vervolging en onderdrukking en willekeur en machteloze haat en veel sadisme. Ik weet het allemaal en blijf steeds oog in oog met ieder stukje werkelijkheid, dat zich aan me opdringt. En toch - in een onbewaakt en aan mij zelf overgelaten moment lig ik opeens tegen de naakte borst van het Leven en haar armen zijn zo zacht en zo beschuttend om me heen en hoe de kloep van haar hart was kan ik nog niet eens beschrijven: zo langzaam en zo regelmatig en zo zacht, bijna gedempt, maar zo trouw, als nooit meer zullende ophouden en ook zo goed en zo barmhartig. Dit is nu eenmaal mijn levensgevoel en ik geloof, dat geen oorlog en welke zinneloze menselijke wreedheden ook, daar verandering in kunnen brengen.

'Christien, ik sla de bijbel op, op een willekeurige plaats (Ps 94) en vind dit:

de Heere is mijn hoog vertrek.

Ik zit middenin een volle goederenwagon op m'n rugzak. Vader, moeder en Mischa zitten enige wagons verder. Het vertrek kwam toch nog vrij onverwachts. Plotseling bevel voor ons speciaal uit Den Haag. We hebben zingend het kamp verlaten, vader en moeder zeer flink en rustig. Mischa eveneens. We zullen drie dagen reizen. Dank voor al jullie goede zorgen. [...] Tot ziens van ons vieren. Etty.'